

Saksbehandler: Gard Lindseth

Referanser:
MKR 32/06

Saksdokumenter:

AGAPE dokumentet i engelsk versjon: <http://www.oikoumene.org/fileadmin/files/wcc-main/documents/p3/agape-new.pdf>. En norsk versjon av dokumentet kan fåes ved henvendelse til sekretariatet

Rapport nr. 7/2007

Gard Lindseth

Rapport fra konferanse i World Social Forum 20.- 25. Januar 2007, Nairobi – Kenya
(vedlagt)

Avisartikkel (vedlagt)

Kamp mot fattigdom og for global rettferdighet: Den norske kirke og den økonomiske globaliseringen (KM-sak)

Sammendrag

KISP (Komiteen for Internasjonale Spørsmål) under Mellomkirkelig råd har satt ned en arbeidsgruppe som tar utgangspunkt i Kirkenes Verdensråds AGAPE- (Alternative Globalisation Addressing Peoples and Earth) dokument. Gruppen skal jobbe frem et posisjonsdokument for Den norske kirke på AGAPE og skissere en oppfølging av AGAPE i Den norske kirke. Dokumentet vil danne utgangspunkt for en sak på Kirkemøtet 2007 om noen av de etiske dilemmaene som følger av den økonomisk globaliseringen. MKR utfordres til å diskutere hvordan dette best kan fremmes som en sak på Kirkemøtet 2007.

Forslag til vedtak

1. Mellomkirkelig råd vil at det skal fremmes en sak på Kirkemøtet 2007 knyttet til økonomisk globalisering.
2. Mellomkirkelig råd vil at det skal legges vekt på følgende:
  - Hva er kirkens politisk røst og rolle i disse spørsmålene?
  - Hva er kirkens syn på sammenhengen mellom økonomisk globalisering og de globale klimaendringene? Hva betyr forsakelse i denne sammenhengen?
  - Hva skal Den norske kirke si om Norges globale ansvar som oljeproduserende nasjon og som jordbruks- og fiskerinasjon?
  - Hvordan få frem kirkens katolske (globale/allmenne) karakter i disse spørsmålene?
  - Hva er forholdet mellom den enkeltes ansvar og politiske myndigheters ansvar?
3. Mellomkirkelig råd ber om å få saken opp til nye behandling på neste Mellomkirkelig råds møte.

Saksfremstilling

I rammene av Kirkenes verdensråd (KV) har det de siste årene pågått en prosess omkring spørsmål knyttet til økonomisk globalisering som har munnet ut i et dokument som fikk navnet AGAPE (Alternative Globalisation Addressing Peoples and Earth). Dette dokumentet inneholder ikke minst stemmen fra sør, dvs utfordringen fra de kirkene som på en særskilt måte har erfart globaliseringens bakside på sine kropper. Dokumentet beskriver de svært urovekkende utfordringene i forhold til fordeling og miljø som det globale fellesskapet i dag står overfor. Dokumentet peker på den uheldige rollen de globale finans- og handelsinstitusjonene (IMF, WTO og Verdensbanken) har hatt i denne negative utviklingen, og foreskriver en resolutt motstand mot disse institusjonene som sentral ingrediens i kampen mot dagens urett. Dokumentet bæres av en ideologi som er inspirert av post-kommunistisk ny-marxisme.

KV erkjenner at AGAPE dokumentet ikke har blitt et samlende dokument for kirker i nord og sør og det er igangsatt en prosess for å føre prosessen videre. Den norske kirke har blitt utfordret til å bidra i denne prosessen. Gard Lindseth deltok på et seminar i Genève i september 2006 og noen uker senere arrangert KISP en debatt på Kirkens Hus om AGAPE med paneldeltagere fra norsk kirkeliv og politikk og fra Kenya og Sverige. I etterkant av denne debatten vedtok KISP at det skulle utarbeides en respons fra Den norske kirke på AGAPE dokumentet. KISP foreslo også at det ble fremmet en sak på Kirkemøtet 2007 knyttet til tematikken økonomisk globalisering. KISP har satt ned en arbeidsgruppe bestående av Leder i KISP Raag Rolfsen, rådgiver i MKR Gard Lindseth og Helene Hoggen rådgiver i økonomisk rettferdighet i Kirkens Nødhjelp.

Arbeidsgruppen jobber med det utgangspunkt at det vil helhjertet ta opp AGAPE-dokumentets anliggender. Vi ønsker å bidra til at dagens urett erstattes av en mer rettferdig global økonomisk politikk. Det er samtidig vanskelig å slutte seg til den medisin som foreskrives og den ideologi som ligger i bunnen av den tilnærmingen som dokumentet legger til grunn.

Vi frykter at en kamp mot økonomisk globalisering ikke vil bidra til å hjelpe fattige mennesker ut av nød og elendighet. Globaliseringen er et fenomen som ikke kan reverseres. Alternativet og løsningen for globaliseringskritikerne er et mer lokal og statssentrert fokus hvor landene og lokalsamfunnene i større grad skal få velge selv sin egen økonomiske og politiske utvikling (f.eks. matsuverenitet). Men politikk i det 21. århundre er, enten man liker det eller ikke, i større og større grad global. En slik erkjennelse gir oss ikke bare et mer realistisk verdensbilde, denne erkjennelsen vil også kunne hjelpe oss til å finne strategier som kan lykkes i kampen mot fattigdom og urettferdighet. Urettferdigheten, nøden og fattigdommen må aldri gjøre oss handlingslammede og motløse. Men, det finnes ulike måter å ta opp denne kampen. Vi opplever at AGAPE dokumentet med dets fokus på "systemkamp" ikke gir oss de redskaper som trengs for å lykkes her. Viktigere enn å stå for en ideologisk ren og tydelig posisjon, er det å jobbe sammen med relevante aktører på en rekke forskjellige måter, med det mål å skape forandring. Da må vi også se etter de tiltak og utviklingsveier som er gjennomførbare og realistiske.

Arbeidsgruppen jobber for å lage et dokument på 30-40 sider som kan utgis som en egen trykksak. Et slikt dokument skal forholde seg til KV's AGAPE dokument, men skal også stå på egen ben. Vi ønsker at dette dokumentet skal danne utgangspunkt for en sak på Kirkemøtet 2007 om økonomisk globalisering. Denne saken bør si noe om Den norske kirkes forståelse

av økonomisk globalisering og den bør si noe om hva som er særlig utfordringer i en norsk *politisk* kontekst. Vi vil herunder særlig berøre Norges rolle i klimapolitikken og måten vi forvalter våre olje-, jordbruks- og fiskeriressurser på. Med denne saken ønsker vi å gi en bredere forståelse for en vanskelig, men viktig tematikk. Kirken bærer et grunnleggende ansvar for å la den profetiske stemmen lyde inn i en verden der uretten mange ganger får lov til å herske uimotsagt. Men, det er en utfordring å finne frem til en form og innretning som gjør at vi kan skape engasjement og interesse for denne saken i Den norske kirke.

Rapport nr. 07/07

Rapport fra konferanse i World Social Forum 20.- 25. Januar 2007, Nairobi – Kenya

v/rådgiver Gard Lindseth, MKR

Verdens Sosiale Forum ble i år arrangert i Afrika. Forumet, som første gang ble arrangert i Porto Alegre i Brasil i 2001, har utviklet seg til å bli et møtested for et globalt sivilsamfunn som er kritiske til de dominerende globale økonomiske strukturene. Institusjoner som Verdensbanken, Valutafondet (IMF) og WTO sees på som uttrykk for et neo-liberalt økonomisk tankesett som fremmer privatisering og mer makt til multinasjonale selskaper. Forumet representerer et alternativt syn på økonomisk globalisering og bringer sammen sosiale bevegelser, aktivister, nettverk, kirker og andre rundt slagordet "en annen verden er mulig".

I år var det ca 50.000 som hadde registrert seg som deltakere på forumet. Forumet bygger på ideen om selvorganisering og til en hver tid var det minst 20 ulike seminarer å velge imellom. Jeg valgte å følge seminarer som knyttet seg til spørsmål om økonomisk globalisering og reform av globale institusjoner, klimapolitikk, demokrati, kasteprøblematikk og kirkens rolle i sosial endring. Jeg brukte oppholdet i Nairobi til å lytte og lære og til å bearbeide egen tanker og ideer om store og viktige spørsmål forbundet med hvordan skape en mer rettferdig verden. I særlig grad hadde jeg arbeidet med Den norske kirkes respons på Kirkenes Verdensråds AGAPE dokument i bakhodet.

I mylderet av seminarer (over 3600 totalt) og temaer på forumet, er det en overordnet problemstilling som peker seg ut: Er det mulig å skape endring innenfor dagens dominerende institusjoner, eller skal man jobbe utenfor institusjonene og heller etablere nye alternative institusjoner som representerer et annet syn på mennesker og økonomi? De som argumenterer for at dagens system er så urettferdig at vi isteden må bygge opp helt nye systemer og institusjoner legger vekt på at en dialog med IMF, Verdensbanken, WTO, G8 etc. gir en legitimitet til hva disse står for. Politiske ledere og andre som jobber i disse institusjonene og på disse arenaene tvinges inn i et system som fanger og former dem til å jobbe for dårlige løsninger; en økonomisk globalisering som overser menneskers behov, den lokale kontekst, menneskerettigheter og miljø. Alternativet for disse røstene er å mektiggjøre sivilsamfunnet til å bli en egen selvstendig kraft som kan velte disse institusjonene og på sikt bygge opp nye som har større demokratisk og politisk legitimitet.

Det finnes også røster på forumet som velger en mer reformistisk vei for å skape endring. De mener at dagens system må endres, men de ser at de arenaene som finnes i dag kan påvirkes og at politiske ledere kan skifte mening og holdning. De argumenterer med at det i de dominerende globale institusjonene sitter ledere som er valgt av "oss" – dvs. de er regjeringssjefer og ministre nettopp fordi de er plassert der av sine egne befolkninger. Derfor må vi gjennom demokratiske valg, aktivisme og dialog uttrykke våre meninger og holde våre ledere ansvarlige for hva de vedtar i globale fora. Vi må som sivilsamfunn i nord og sør jobbe sammen for å påvirke våre ledere og kreve at de lytter til stemmene fra grasrota.

Jeg opplevde at forumet var preget av mye slagord, retorikk og sterkt ideologisk tankegodt som for meg fortoner seg som noe virkelighetsfjernt og lite realiserbart. Men, med det mangfoldet av temaer og seminarer som finnes på Verdens Sosial Forum, er det alltid interessante problemstillinger å fordype seg i og spennende mennesker å møte. Jeg brukte mye tid sammen med mennesker fra Kirkens Nødhjelp/Changemaker og fikk en dypere innsikt i deres arbeid. Jeg fikk også en større forståelse for hvordan verden ser ut fra et Sør-perspektiv - og ikke minst var jeg vitne til hvordan kirkene i Sør er betydelige aktører i spørsmål om fattigdom og urettferdighet. Her er imidlertid inntrykkene noe delte. For det *første*, var kristne aktører tydelig tilstede på forumet. Samarbeidet på forumet mellom katolske Caritas, AACC (All African Council of Churches) og den økumeniske plattformen, hvor LWF og KV deltok, så ut til å fungere veldig bra. Sammen arrangert de mange seminarer, som trakk til seg personligheter som Desmond Tutu og Wanghari Mathai. Det er liten tvil om at kirker er betydelige aktører på det afrikanske kontinentet og globalt i kampen mot fattigdom og for menneskers verdighet. – På den *andre* siden, er det mye kritikk rettet mot kirkene om at de ikke har en tydelig nok politisk røst innad i Afrika. Kirkene kritiserer og anklager gjerne globale institusjoner og global politikk for Afrikas problemer, men kirkelederne i Afrika er ikke like tydelige på å kritisere sine egne regjeringssjefer og politiske ledere. Her er sosiale bevegelser mye tydeligere, hevdes det. Selv om det også er betydelige andel kristne som deltar i disse organisasjonene, så er det et savn blant mange at det ikke er *kirkene* som står opp, som har en klar røst og som taler makta midt i mot når det foregår korrupsjon eller når regjeringer ikke gjør nok i forhold til HIV/Aids. Jeg lyttet til mange røster som fortalte om den viktige rollen kirken spiller i mange land i Sør, men ble også klar over at det er mye unyttet potensial.

Som ansatt i Den norske kirke, er det et spørsmål som sitter igjen etter å ha kommet hjem fra forumet: Hvor langt skal vi som kirke gå i kritisere den rådende verdensordenen og i å samle oss med motstanderne av den økonomiske globaliseringen? Det går en grense mellom det å være politisk og det å være partipolitisk. Som kirke skal vi ikke binde oss til en bestemt ideologi og et bestemt samfunnssyn. Vi har lært av historien at dominerende og monopoliserende ideologier gjerne erstattes av nye ideologier. Kirken bør bidra til en konstruktiv dialog mellom ulike aktører i samfunnet og den bør favne bredt. - Men vi skal også kritisere makta og tale klart der urett skjer. Kirken, ved å være en del av samfunnet, tvinges til å forholde seg til det samfunnet det er en del av. Den kan ikke forholde seg nøytral eller taus – det ville være en unnlåtelsessynd. Kirkens styrke er at den er menneske- og lokalsamfunnsbasert. Derfor er kirkens utfordring i disse store globale spørsmålene å ta med seg flere av erfaringene fra lokalt nivå og bringe dem opp til det nasjonale og globale nivå for å diskutere strukturer og undertrykkende mekanismer. Men, det må hele tiden diskuteres: Når er det kirken blir et ideologisk meningsfellesskap som ekskluderer mennesker med annen politisk oppfatning fra å engasjere seg og delta i kirken?

Oslo, 30.01.07

Versting eller best i klassen?

Hvordan kan verdens oljerikdommer omfordeles for å oppnå en bærekraftig utvikling? Kronikkforfatterne gir hos fire mulige alternativer.

Einar Braathen Nestleder i Attac
Norge
Raag Rolfsen Leder for KISP
(Komiteen for internasjonale
spørsmål under Mellomkirkelig råd
for Den norske kirke)

Lørdag 13.01.2007, 05:40

DILEMMAET MELLOM en nødvendig velstandsvekst i sør og det presset på klimaet dette vil føre til er vel kjent. Veien ut av dilemmaet går gjennom at fattige land gis muligheter til å bygge sin velstandsvekst på ren energi. Som energinasjon har Norge både muligheter og ansvar for å bidra til en slik utvikling. 2007 er et godt år for å gjøre radikale utviklingspolitiske anslag i denne retningen.

I 2007 er det er 20 år siden Brundtland-kommisjonen avga sin rapport «Vår felles framtid». Bærekraftig utvikling har siden blitt omfavnet både i nord og i sør: ikke som ideelt mål, men som forutsetning for klodens overlevelse. I 2007 er det dessuten 100 år siden vannkraftutbyggingen på Rjukan startet. Bør det være noen forbindelse mellom de to jubileene? Ja - Rjukan dannet grunnlag for en fossilfri vei ut av fattigdom, et norsk bidrag til bærekraftig utvikling.

Norsk Hydro begynte i 1907 byggingen av Europas største vannkraftverk. Investeringene var ca. 80 millioner kroner. I 1905 var det norske nasjonalbudsjettet på ca. 20 millioner. Finansene måtte derfor hentes utenfra, og gjennom svenske og franske kontakter skaffet Sam Eyde pengene til Rjukan. Med utgangspunkt i denne muligheten til å hente billig og ren energi fra naturen utviklet Norge seg til å bli et av verdens rikeste land. Det har også gitt oss en unik mulighet til å bidra til at fattige land i morgen kan oppleve den samme utviklingen.

OLJE- OG GASSEVENTYRET har ikke bare forsterket denne muligheten, men også økt vårt moralske ansvar for utviklingen på jorda. Norge disponerer 75 prosent av oljereservene og 45 prosent av gassreservene i Vest-Europa. Som olje- og gassseksportør er vi henholdsvis nest og fjerde størst i verden. Al Gores film «En ubehagelig sannhet», uttrykker den økende erkjennelsen av at enhver oljerikdom i dag, også Norges, skyldes et økologisk uholdbart forbruks- og produksjonsmønster. Fossilt brennstoff er hovedkilde til klimagassutslipp og global oppvarming. Klimakrisen bunner i de industrialiserte landenes, særlig USAs, avhengighet av fossilt brennstoff. Kyoto-avtalen, som Norge vil ha store problemer med å håndheve på grunn av utslippene fra vår petroleumsproduksjon, framhever prinsippet om forbruker som politisk ansvarlig. Som produsent av fossilt brennstoff påhviler det oss i tillegg et moralsk ansvar for å bidra til en fossilfri vei ut av fattigdom.

I dette perspektivet er utfordringen for Norge ikke å betale avlat for sine petroleumsbaserte miljøsynder. Utfordringen er å skape strukturelle koplinger mellom oljerikdom, på den ene side, og de globale anstrengelsene for å avverge klimakrisen og å fremme en fossilfri vei ut av fattigdommen, på den andre.

HVILKE KOPLINGER er mulig? Oljerikdommene kan omfordeles for global bærekraftig utvikling på en rekke måter.

Hvert enkelt oljeland kan, på nasjonalt frivillig grunnlag, sette av en viss andel av petroleumsinntektene til gode formål utenfor sitt eget land. Dette kan betraktes som institusjonalisert veldedighet i global målestokk. Norge kan vise vei og bruke en større del av oljeinntektene på utviklingshjelp, slik Verdikommisjonen i sin tid foreslo og slik Jon Lilletun gjorde på vegne av Kristelig Folkeparti i et åpent brev til regjeringen like før han døde.

Den andre måten er at oljelandene pålegges å innføre en flat skatt på olje- og gassproduksjon, for eksempel én dollar per oljefat. Over 50 millioner dollar dagen kan reises på denne måten på verdensbasis. Dette vil kreve en omfattende multilateral organisering, men burde ikke være vanskeligere å administrere for verdenssamfunnet enn personskatt på flyreiser, som de norske myndigheter nå er med og fremmer som mulig ny finansieringsmekanisme for FNs utviklingsamarbeid.

EN TREDJE MÅTE er å innføre progressiv beskatning - å ilegge petroleumsprodusentene mer skatt jo høyere petroleumsinntektene blir (takket være høyere energipriser), og å omfordele disse skatteinntektene globalt. Kirkens Nødhjelp har foreslått et norsk oljekonjunkturfond for u-landene. Begrunnelsen er at når oljeprisene stiger, øker de fattigste u-landenes importutgifter formidabelt i forhold til deres eksportinntekter, samtidig som den norske statens oljeinntekter svulmer. For 2006 anslås de fattige landene i Afrika å ha økt sin oljeregning med 30 milliarder kroner. Dette er like mye som økningen i den norske statens oljeinntekter bare i første kvartal dette året, regnet i forhold til første kvartal året før. (Samlet norsk bistand i 2006 var 18 milliarder kroner). EUs finansministere har foreslått å innføre en ekstraskatt på oljeselskapenes profitter når energiprisene er høye. En slik beskatning kan i tillegg medføre at olje- og gasselskapene investerer mer i fornybar energi og demper veksten i oljeutvinningen.

Et fjerde alternativ er knyttet til den sønorske situasjonen med et enormt statlig oljefond.

Stabilt høye oljepriser gjør at oljefondet (Statens Pensjonsfond) i løpet av 2007 vil være verdt 2000 milliarder kroner. Her finnes allerede et styringsinstrument i form av de etiske retningslinjene. Utfordringen er å innføre andre indikatorer på oljeformueforvaltning enn nasjonal-egoistisk finansiell avkastning. Kan deler av statens oljefond brukes til forskning og utvikling av fornybar energi? Kan fondet brukes til å fremme fossilfri økonomisk utvikling i de fattige landene?

DET ER MANGE utfordringer knyttet til «nedstrømssiden» av disse forslagene: når petroleumspenger står til disposisjon, hvordan best og mest effektivt bruke dem for en global bærekraftig utvikling? I hvilken grad skal innsatsen kontrolleres av det enkelte oljeproduserende giverland? Hvor mye bør kanaliseres gjennom internasjonale organisasjoner? Men denne diskusjonen kan først ta av når vi har avklart de allmenrettslige forpliktelsene til petroleumsproduserende selskap og land.

Når mange nok ser nødvendigheten av fattigdomsreduksjon og miljøvennlig og bærekraftig energiutvikling, så vil verdenssamfunnet reagere. Hensiktsmessige og gode løsninger for en global finansiering av de nødvendige investeringene vil søkes. Norge kan selvsagt sitte på pengesekken og vente til vi tvinges til å bidra. Dette vil i en akselererende grad svekke Norges omdømme, og norske tiltak vil bli sett på som å lappe på skadene. En proaktiv holdning vil styrke Norges omdømme og plassere oss i forkant i forhold til teknologiutvikling for å produsere ren energi. Og mye viktigere: Det vil føre til at brede befolkningsgrupper løftes ut av fattigdom. 2007 gir flere anledninger til å reflektere over vårt moralske ansvar og ta radikale utviklingspolitiske initiativ.